

Anmeldelser

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Kan statistisk metode formidles enkelt?

Arild Bjørndal, Dag Hofoss

Statistikk for helse- og sosialfagene

269 s, tab. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2004.

Pris NOK 325

ISBN 82-05-31608-2

Først ble jeg begeistret. Var det endelig utgitt en god, elementær lærebok i statistikk på norsk? Forfatterne har forsøkt å bidra med en lærebok som ikke virker altfor skremmende på fagfolk som ikke er glad

i matematikk og statistikk, men som planlegger et prosjekt og innser at et minimum av innsikt er helt nødvendig.

De første kapitlene beskriver forskningsprosessen og forskjellige typer design, både epidemiologiske studier og kontrollerte kliniske forsøk. Forfatterne tar så for seg grunnleggende begreper, tilfeldig variasjon og konfidensintervall. Denne delen av boken synes jeg er god. Teksten er pedagogisk, og ikke for detaljert med hensyn til formel og begrunnelse. Det tapet av presisjon som dermed oppstår, kan til og med en statistiker leve med!

Problemene melder seg når det kommer til kapitlene om analysemetoder. Disse er regneteknisk greit beskrevet, men dessverre er fremstillingen ikke bare upresis, den inneholder en rekke faktiske feil. Ett eksempel er anbefaling av når man skal velge en ikke-parametriske metode i stedet for en t-test. Det under meg at feilene ikke er oppdaget og rettet opp. Første utgave av boken kom i 1996.

I tillegg til enkle signifikanstester omtales også mer kompliserte metoder som multippel lineær regresjon, variansanalyse, logistisk regresjon og Cox' modell for proporsjonale hasarder. Ideen om å gi en kort innføring i disse metodene er for så vidt god, men samtidig som beskrivelsen er teknisk detaljert, blir den antakelig for overfladisk til virkelig å være nyttig for leseren.

Har forfatterne dermed mislyktes med sitt prosjekt? Ikke nødvendigvis. Boken er god når det gjelder formidling av grunnleggende begreper som populasjon, utvalg og tilfeldig

variasjon. Den er velegnet når man bare skal forstå litt. Men når det kommer til beskrivelsen av statistiske analysemetoder ville jeg heller anbefale andre lærebøker i statistikk og forskningsmetode, enten på norsk eller engelsk. Boken egner seg for øvrig neppe til statistikkundervisning for medisinstudenter eller medisinerer som vil lære mer statistikk, men det var kanskje heller ikke meningen.

Eva Skovlund

Seksjon for medisinsk statistikk
Universitetet i Oslo

Grundig innføring i ressursorientert tilnærming

Arild Aambø

LOS – Løsningsorienterte samtaler

314 s. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2004.

Pris NOK 385

ISBN 82-05-30265-0

I begynnelsen av 1980-årene begynte de Shazer med en ny tilnærming i behandling av alkoholikere, fra å legge vekt på alle nederlagene til å trekke frem positive elementer. Han begynte å spørre alkoholikere om hva som kjennetegnet situasjoner hvor de hadde klart å redusere sitt misbruk. Han oppdaget at selv pasienter med kroniske og «håpløse» lidelser kunne ha ubrukte muligheter til å få det noe bedre hvis de fikk hjelp til å bygge videre på dem. Fokus ble flyttet fra pasientens svikt og til hva pasienten tross alt selv hadde klart. Det ble tydelig hva pasienten burde gjøre mer av. Pasienten hadde selv løsningen. Dette viktige perspektivet har siden vært brukt overfor ulike pasient- og klientgrupper, også i Norge. Som amerikanere flest har imidlertid de Shazer og medarbeidere prøvd å utvikle denne ressursorienterte tilnærming til en egen spesialisert form for terapi som skulle være bra for alt og alle. Dette er synd, for det dreier seg om en detaljering av en viktig samtaletype som kan kombineres med all slags behandlingsarbeid og psykoterapi.

Heldigvis preges ikke Arild Aambøs grundige innføring i løsningsorienterte samtaler av slik faglig naivitet og imperialism. Han gir tvert imot en nøktern, reflektert og vidsynt fremstilling av hvordan man gjennomfører løsningsorienterte samtaler. Han presenterer omfattende teoretiske

refleksjoner over hvordan endring kan oppnås ved å ta i bruk pasientens egne erfaringer (fra tilknytningsteori og affektteori til Wittgenstein, Derrida og system- og kaosteori), og gir detaljerte eksempler på hvor relevant denne tilnærming kan være overfor fremmedkulturelle pasienter og i grupper. Boken er utmerket som lærebok for nybegynnere i klinisk arbeid. De mange kliniske eksemplene er belysende, og man merker forfatterens praktiske erfaring. Den er nok vel omfattende for mange erfarne leger, og den inneholder en del gjentakelser. Travle klinikere behøver bare å finlese 80 sider (kapittel 6–10), noe forfatteren også selv foreslår. Disse sidene er til gjengjeld så matnyttig kunnskap for klinisk praksis, at jeg tror de fleste vil finne at det var verdt å bruke litt tid på dem.

Per Vaglum

Institutt for medisinske atferdsfag
Universitetet i Oslo

Revma-ABC søker målgruppe

Michael L. Snaith, red.

ABC of rheumatology

3. utg. 125 s, tab, ill. London: BMJ Books, 2003.

Pris GBP 20

ISBN 0-7279-1688-2

Den tredje utgaven av ABC i revmatologi inneholder 22 kapitler som dekker fagfeltet. Kapitlene er skrevet av forskjellige ledende britiske revmatologer. Denne utgaven har to nye kapitler: ett om revmatologi i kommunene og ett med tittelen «Er det en bindevevssykdom?».

Redaktøren tilkjenner ikke i forordet det eksplisitte formålet med boken. Bokstavene ABC i tittelen gir derimot en forventning om en klar fremstilling av fagområdet revmatologi. Kapitelforfatterne lykkes da også med å formidle kunnskap kort, oppdatert og stort sett systematisk. Inndelingen av stoffet innenfor hvert kapittel er overlatt til forfatterne, en enhetlig struktur mangler.

Boken er meget omfattende illustrert med bilder, diagrammer og ikke minst tabeller. Mer enn halvparten av plassen er

ikke vanlig tekst. Denne variasjonen i tekstflyten er vellykket. Tabellene kan brukes til å få en rask tilgang til emnet, og mange tabeller gir stikkord, for eksempel en liste for behandling av systemisk lupus erythematosus. Noen ganger er kapitlene noe uoversiktlige når tekst, bilder, illustrasjoner, tabeller og enkelte bokser med oppsummeringer går om hverandre.

En ulempe er A4-formatet som gjør boken lite egnet som oppslagsbok. Den klarer seg imidlertid med 120 sider med tekst, og faget revmatologi fremstår derved ikke som uoverkommelig. Leseren kan få tilgang til et problemområde innen faget ved å lese få sider.

Jeg har stilt meg spørsmålet om målgruppen for boken. Den vil være best egnet for leger, innholdet er ellers for detaljert for de aller fleste – om ikke alle andre faggrupper – som ønsker å skaffe seg en oversikt. Spesialister i revmatologi kan finne noen av bildene nyttige men søker heller oppdateringer i artikler eller mer omfattende lærebøker. Medisinstudentene som leser revmatologi vil ha nytte av fremstillingen for eksempel til repetisjon, men kan ønske en mer systematisk tilnærming enn å bli direkte henvist til 22 tilsynelatende likestilte kapitler. Kanskje boken blir mest verdsatt i Storbritannia hvor leseren vil kjenne til noen av forfatterne?

Till Uhlig

Revmatologisk avdeling
Diakonhjemmet sykehus
Oslo

Enkelt og engelsk om øyne

P.T. Khaw, P. Shaw, A.R. Elkington, red.

ABC of eyes

4. utg. 85 s, ill. London: BMJ Books, 2004.
Pris GBP 25
ISBN 0-7279-1659-9

Dette er fjerde utgave av boken, fortsatt i A4-format med myke permer. CD-ROM følger med. Det er praktisk hvis man ønsker å ha en utgave av teksten hjemme og en på kontoret. I tillegg går det an å laste ned tekst til

håndholdte «PDF-devices».

Kapitlet om refraksjonslidelser er utvidet med 50 %, fra fire til seks sider. Det er trolig i dette feltet de største endringene har skjedd siden forrige utgave. I tillegg er det kommet to nye kapitler; ett om aldersrelatert maculadegenerasjon, og ett om global betydning av øyesykdommer. Teksten er også lett omarbeidet utseende messig ved at

tekstblokkene er flyttet fra høyre til venstre på siden.

Boken er symptombasert og egner seg for allmennleger og medisinstudentene. Det er lite trolig at den noen gang vil erstatte *Nordisk lærebok i øyesykdommer* for studentene. Til det er den for mye orientert mot engelske forhold. Som et supplement kan den fungere bra. Det er likevel noe problematisk at det flere steder introduseres relativt vanskelige begreper som ikke forklares før lenger ut i teksten. Eksempelvis nevnes «amblyopia» allerede på side 1 i kapitlet om anamnese og undersøkelse uten at det der gis annen forklaring enn «lazy eye». Dette siste uttrykket brukes heller ikke på norsk.

Beskrivelsen av de forskjellige undersøkelsesteknikker er kortfattet, og jeg tror spesielt delen som beskriver synsfeltsundersøkelse ville hatt godt av en forklarende figur, selv om denne kommer lenger bak, i kapitlet om akutt synstap.

Studenter vil trolig foretrekke å forholde seg til norsk terminologi, for eksempel «bakre syniekier» i stedet for «a pupil stuck down to the lens». Vi bruker heller ikke begrepet «corneal abscess» når det er snakk om en keratitt med et lokalt infiltrat i cornea.

Noe begredelig er det også sett med norske øyne at det utmerkede Schiøtz' tonometer ikke er nevnt. Det er vel heller ikke helt korrekt at palpasjon av intraokulært trykk bare er nyttig når trykket er svært høyt, som ved trangvinkelglaukom. En sideforskjell vil ofte være mulig å kjenne for følsomme fingrer, også ved moderat forhøyet trykk.

I tillegg skriver forfatterne at pasienten kan beholde brillene på under oftalmoskopi dersom de har en større refraksjonsfeil, selv om dette kan gi større problemer med reflekser. Jeg tviler på at det vil bli en særlig god undersøkelse. Da ville det være bedre kort å forklare prinsippet om å legge sammen pasientens refraksjonsfeil med sin egen for å stille inn oftalmoskopet korrekt.

Det at boken er skrevet for engelske forhold gjør også at regler for førerkort, hvilke sykdommer som er meldepliktige, og adresser til synshemmedes organisasjoner vil være annerledes. Med disse forbehold mener jeg likevel at dette er en nyttig og lærerik bok med mange gode bilder og illustrerende figurer. For allmennpraktikere representerer den en mulighet til å få en oversikt over siste nytt i refraktiv kirurgi og behandling av aldersrelatert maculadegenerasjon.

Bente Haugom

Øyeavdelingen
Ullevål universitetssykehus

Om sosialpsykologi og helse

Peter Alovey, Alexander J. Rothman, red.

Social psychology of health

396 s, tab, ill. New York: Psychology Press, 2003. Pris USD 35
ISBN 1-84169-016-3

Dette er en av bøkene helseministeren og hans rådgivere kan ha lest. I forordet minnes vi om at dersom all tobakksrøyking tok slutt, ville kreftdødeligheten synke med 25 %, og dersom befolk-

ningen reduserte vekten med gjennomsnittlig 10 % gjennom kostholdsomlegging og mosjon, ville forekomsten av koronar hjertesykdom bli redusert med 20 %!

Boken er en samling artikler om sosialpsykologi. Redaktørene Alovey og Rothman er professorer i psykologi ved henholdsvis Yale University og University of Minnesota. De har valgt ut 23 artikler publisert fra 1985 til 2000.

Sosialpsykologi kan defineres som den grenen av psykologien som omhandler sosial samhandling. I denne boken dreier det seg om hva som gjør at grupper av befolkningen endrer atferd som har betydning for egen helse.

Boken er inndelt i sju kapitler. Her gis noen smakebiter fra artiklene: Prochaska, DiClementi & Norcross går i artikkelen «In search of how people change» fra 1992 grundig gjennom teorier som ligger bak deres egen femtrinnsmodell for endring av atferd: precontemplation, contemplation, preparation, action, maintenance.

MacDonald og medarbeidere refererer et arbeid fra 2000 om alkoholmyopi og kondombruk hvor de finner at personer som er alkoholpåvirket, ikke nødvendigvis blir mer ukritisk i sin seksualatferd, men at de lett lar seg påvirke av hvilke budskap som til enhver tid finnes i deres umiddelbare omgivelser. Dette kan forklare hvorfor kondomautomater og oppslag om sikker sex på utesteder har stor påvirkning.

Friedman & Booth Kewley viser at det finnes karaktertrekk som beskriver en «sykdomstilbøyelig» personlighet, og at optimister blir fortere friske enn andre etter store operative inngrep. Artikkelen, en klassiker fra 1987, drøfter inngående bakenforliggende teorier som kan forklare slike sammenhenger. Boken er et nyttig oppslagsverk for den som vil vite mer om hva som påvirker menneskers valg av atferd med konsekvenser for helsen.

Tor Anvik

Universitetet i Tromsø
og
Bodø kommune